

«Η Μάχη των Θερμοπυλών και η αναπαραγωγή της στην τέχνη και τη λογοτεχνία»

Στο Ά Τετράμηνο του σχ. έτους 2012-2013 η Α' Λυκείου στα πλαίσια του μαθήματος της **Ερευνητικής Εργασίας** ασχολήθηκε με το πώς το ιστορικό γεγονός της Μάχης των Θερμοπυλών επηρέασε διαχρονικά και μέχρι σήμερα την τέχνη και τη λογοτεχνία. Πράγματι, η σχετική έρευνα απέδειξε ότι το συγκεκριμένο γεγονός αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες.

Η τάξη, χωρισμένη σε δύο ομάδες, διερεύνησε την αναπαραγωγή της μάχης στη λογοτεχνία από τη μια, και στην τέχνη από την άλλη. Οι εργασίες των ομάδων καθοδηγήθηκαν από τις φιλόλογους κ. Νάστου Μαρία και κ. Οικονόμου Αγγελική και συντονίστηκαν από τη διευθύντρια του σχολείου κ. Παπακώστα Παναγιώτα.

Λίγα λόγια για τη μάχη

Η **Μάχη των Θερμοπυλών** διεξήχθη το 480 π.Χ (παράλληλα με τη ναυμαχία του Αρτεμισίου) μεταξύ των Ελλήνων και των Περσών κατά την δεύτερη περσική εισβολή στην Ελλάδα. Μετά από τέσσερις μέρες αναμονής, οι Πέρσες επιτέθηκαν, αλλά οι Έλληνες αντιστάθηκαν για δύο μέρες. Την τρίτη μέρα, ο Εφιάλτης οδήγησε τους Πέρσες πίσω από τους Έλληνες. Όταν το έμαθε, ο Λεωνίδας διέταξε την υποχώρηση των περισσότερων Ελλήνων - έμεινε στο πεδίο της μάχης με 300 Σπαρτιάτες, 400 Θεσπιείς, 400 Θηβαίους και ακόμα λίγους Έλληνες. Οι Πέρσες εξόντωσαν ολόκληρη τη δύναμη που έμεινε στο πεδίο της μάχης.

Η μάχη των Θερμοπυλών αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές μάχες στην ελληνική και στην παγκόσμια ιστορία. Κυρίως όμως από ηθική άποψη είναι λαμπρό παράδειγμα αυταπάρνησης, αυτοθυσίας και υπακοής στην πατρίδα. Η μάχη έδειξε τα πλεονεκτήματα της στρατιωτικής εκπαίδευσης των Σπαρτιατών, του καλύτερου εξοπλισμού και της έξυπνης χρήσης της διαμόρφωσης του εδάφους.

Πηγή έμπνευσης για τη λογοτεχνία

Όσον αφορά στα έργα της λογοτεχνίας που εμπνεύστηκαν από τη συγκεκριμένη μάχη, θα ξεκινήσουμε με αναφορά στο ιστορικό κείμενο εκείνο που αποτελεί την κύρια πηγή γνώσης και περιγραφής για τα γεγονότα της μάχης. Πρόκειται για την Ιστορία του Ηροδότου, Βιβλίο Ζ – Πολύμνια. Στο συγκεκριμένο έργο περιγράφεται η εκστρατεία του Ξέρξη εναντίον της Ελλάδας μέχρι και τη μάχη στις Θερμοπύλες. Με αφετηρία το ηροδότειο κείμενο παρατίθενται κατατοπιστικά σχόλια σχετικά με την πορεία του περσικού στρατού, τα εδάφη που αυτός διασχίζει όσο και αναφορικά με θέματα πολεμικής τακτικής. Ας δούμε λίγο την αναφορά του ιστορικού στα γεγονότα της τρίτης μέρας της μάχης:

«223. Το πρωί ο Ξέρξης έκανε μια σπονδή στον ανατέλλοντα ήλιο και περίμενε μέχρι την ώρα που συνήθως γεμίζει η αγορά , προτού αρχίσει την προέλασή του. Ακολουθούσε απλώς τις οδηγίες του Εφιάλτη, αφού η κάθοδος από την κορυφή είναι πολύ πιο σύντομη και ευθεία από τη μακριά και γεμάτη στροφές άνοδο. Όταν ο περσικός στρατός άρχισε την επίθεση, οι Έλληνες κάτω από τις διαταγές του Λεωνίδα, ξέροντας ότι βιάζονταν σε σίγουρο θάνατο, βγήκαν στο πλατύτερο σημείο του περάσματος, πολύ πιο μπροστά από κει που πολεμούσαν νωρίτερα: πράγματι, στις μάχες των προηγούμενων ημερών υπερασπίζονταν το τείχος κι έκαναν ζαφνικές εξόδους στα στενότερα σημεία του περάσματος. Τώρα, πάντως, εγκατέλειψαν αυτή την τακτική. Πολλοί Πέρσες σκοτώθηκαν εκεί· πίσω τους, οι διοικητές του σώματος χτυπούσαν χωρίς διάκριση τα μαστίγια τους, σπρώχνοντας τους άνδρες μπροστά. Πολλοί έπεσαν στη θάλασσα και πνίγηκαν κι ακόμα περισσότεροι ποδοπατήθηκαν ζωντανοί από τους δικούς τους. Κανείς δεν έδινε σημασία στους νεκρούς. Οι Έλληνες, που ήξεραν ότι ο εχθρός ερχόταν από το ορεινό μονοπάτι, άρα δεν είχαν ελπίδα σωτηρίας, επιστράτευσαν όλο τους το θάρρος και πολέμησαν με μανία και απόγνωση».

Λίγο πιο πριν, στην παράγραφο 216, ο ιστορικός περιγράφει και το πέρασμα από το οποίο οι Πέρσες, οδηγούμενοι από τον Εφιάλτη, περικύκλωσαν τους Έλληνες:

«216. Το μονοπάτι αυτό είναι ως εξής: αρχίζει στον Ασωπό, το ποτάμι που διασχίζει το στενό φαράγγι, και προχωρώντας κατά μήκος της κορυφής του βουνού —το οποίο, όπως και το ίδιο το μονοπάτι, λέγεται Ανόπαια— καταλήγει στην Αλπινό, την πρώτη πόλη της Λοκρίδας που συναντά κανείς ερχόμενος από τη Μηλίδα, κοντά στον βράχο, που είναι γνωστός ως Μελάμπυγας, και την κατοικία των Κερκόπων. Εκεί ακριβώς είναι και το στενότερο σημείο του περάσματος.»

Στα γεγονότα της μάχης αναφέρεται και ένας άλλος μεγάλος ιστορικός της αρχαιότητας, ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (1ος αι. π.Χ.) στο 11ο βιβλίο της Ιστορικής Βιβλιοθήκης του. Η δική του εκδοχή για τα γεγονότα της τρίτης μέρας της μάχης έχει ως εξής:

«[11,10] Εκείνοι λοιπόν, σύμφωνα με τις εντολές του, έπεσαν, ενώ ήταν ακόμη νύχτα, σαν ένα σώμα στο στρατόπεδο των Περσών, με τον Λεωνίδα επικεφαλής να τους οδηγεί. Οι βάρβαροι, τόσο λόγω του αναπάντεχου της επίθεσης όσο και από άγνοια, έβγαιναν από τις σκηνές όλοι μαζί τρέχοντας άτακτα μέσα σε μεγάλη ταραχή, και νομίζοντας ότι οι στρατιώτες που είχαν φύγει με τον Τραχίνιο είχαν χαθεί και ότι είχε έρθει καταπάνω τους όλη η δύναμη των Ελλήνων, κατατρόμαζαν. Γι' αυτό και σκοτώθηκαν πολλοί από τους άντρες του Λεωνίδα, αλλά ακόμη περισσότεροι χάθηκαν από τους ίδιους τους συντρόφους τους που, μέσα στην άγνοιά τους, τους περνούσαν για εχθρούς. Γιατί, από τη μια, η νύχτα στερούσε την αληθινή επίγνωση των πραγμάτων και, από την άλλη, η ταραχή που είχε απλωθεί σε όλο το στρατόπεδο ήταν λογικό να δημιουργεί μεγάλο μακελειό, αφού

αλληλοσκοτώνονταν, καθώς οι περιστάσεις δεν επέτρεπαν λεπτομερή εξέταση, επειδή δεν υπήρχαν εντολές από κάποιον αρχηγό ούτε κάποιο σύνθημα για να το ζητήσουν ούτε, γενικά, κάποια λογική στην όλη κατάσταση. Αν λοιπόν ο βασιλιάς είχε μείνει στη βασιλική σκηνή, εύκολα θα είχε σκοτωθεί κι αυτός από τους Έλληνες και όλος ο πόλεμος θα είχε φτάσει σε γρήγορο τέλος.

Όπως όμως είχε το πράγμα, ο Ξέρξης είχε πεταχτεί έξω στην αναταραχή, και οι Έλληνες, ορμώντας μέσα στη σκηνή, σκότωσαν σχεδόν όλους όσους βρήκαν μέσα. Όσο ήταν ακόμα νύχτα, περιπλανιόνταν μέσα σε όλο το στρατόπεδο αναζητώντας, όπως ήταν λογικό, τον Ξέρξη. Όταν όμως ξημέρωσε και φανερώθηκε η όλη κατάσταση, οι Πέρσες, βλέποντας πως οι Έλληνες ήταν λίγοι, τους αψήφησαν. Δεν συγκρούστηκαν βέβαια μαζί τους πρόσωπο με πρόσωπο, φοβούμενοι την ανδρεία τους, αλλά τους κύκλωσαν από τα πλάγια και από πίσω και, ρίχνοντας τους από παντού βέλη και ακόντια, τους σκότωσαν όλους. Έτσι λοιπόν τελείωσαν τη ζωή τους οι άντρες που φύλαγαν τα περάσματα στις Θερμοπύλες μαζί με τον Λεωνίδα».

Ο θάνατος στη μάχη θεωρούνταν τιμή στην Αρχαία Ελλάδα γι' αυτό και για τους νεκρούς της μάχης γράφτηκαν πολλά πολύ γνωστά επιγράμματα.

Το πιο γνωστό είναι αυτό του Σιμωνίδη του Κείου στον τάφο των 300 που έπεσαν στις Θερμοπύλες:

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίους ὅτι τῆδε κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

∞

Ω ξένε, ἀνάγγειλε στους Λακεδαιμόνιους ὅτι ἐδὼ ταφήκαμε, υπακούοντας στα προστάγματά τους.

Ο ίδιος έγραψε επίγραμμα και για το Μεγιστία, μάντη με καταγωγή από την Ακαρνανία, ο οποίος ακολούθησε μαζί με το γιό του εθελοντικά τους Έλληνες στις Θερμοπύλες:

**Μνήμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὄν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἔπερχομένας σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.**

(Παλατινή Ανθολογία, VII 677)

∞

**Το μνήμα αυτό εἶν' του Μεγιστία του ξακουστού που οι Μῆδοι
το Σπερχειό τον ποταμό διαβαίνοντας σκοτώσαν,**

**του μάντη π' αν και το'ξερε ποιά μοίρα τον καρτέρειε
της Σπάρτης δεν εδέχτηκε τους αρχηγούς ν' αφήσει.
(μετάφρ. Γ. Κοτζιούλας)**

Ο Μεγιστίας κατά τελευταία μέρα της μάχης και αφού είχε παρθεί η απόφαση για την αναχώρηση των υπόλοιπων Ελλήνων (εκτός των Σπαρτιατών, Θεσπιών και Θηβαίων) έδιωξε με αυτούς τον μοναχογιό του και παρέμεινε μέχρι το τέλος. Οι Ακαρνάνες έστησαν μνημείο προς τιμήν του, επάνω στο οποίο υμνούσαν, με επίγραμμα του Σιμωνίδη, το θάρρος και την αυτοθυσία που έδειξε.

Για τους νεκρούς Θεσπιείς το επίγραμμα έγραφε:

"Άνδρες τοι ποτ' έναιον υπό κροτάφοις Ελικώνος, λήματα των αυχεί Θεσπιάς ευρύχορος."

∞

**Αυτοί οι άνδρες κατοικούσαν στους πρόποδες του Ελικώνα, για το θάρρος τους
περηφανεύεται ο πλατύς κάμπος των Θεσπιών.**

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης κάνει μια ακόμη αναφορά σε επίγραμμα του Σιμωνίδη για όλους τους νεκρούς της μάχης, το οποίο λέει τα εξής:

**τῶν ἐν Θερμοπύλαις θανόντων
εὐκλεῆς μὲν ἅ τύχα, καλὸς δ' ὁ πότμος,
βωμὸς δ' ὁ τάφος, πρὸ γόων δὲ μνᾶστις,
ὁ δ' οἷτος ἔπαινος.
ἐντάφιον δὲ τοιοῦτον οὔτ' εὐρῶς
οὔθ' ὁ πανδαμάτωρ ἀμαυρώσει χρόνος
ἀνδρῶν ἀγαθῶν.
ὁ δὲ σηκὸς οἰκέταν εὐδοξίαν Ἑλλάδος εἶλετο.
μαρτυρεῖ δὲ Λεωνίδας ὁ Σπάρτας βασιλεύς,
ἄρετᾶς μέγαν λελοιπῶς κόσμον ἀέναόν τε κλέος.**

∞

**Για κείνους που πέθαναν στις Θερμοπύλες,
ένδοξη η τύχη, ωραίος ο θάνατος,
βωμός ο τάφος, μνήμη παντοτινή αντί για θρήνος,
κι η μοίρα τους αντικείμενο εγκωμίων.
Σάβανο σαν κι αυτό μήτε η σαπίλα
μήτε ο χρόνος ο πανδαμάτορας θα αμαυρώσει**

των γενναίων ανδρών.

Και το μνήμα την καλή φήμη της Ελλάδας διάλεξε για ένοικό του.

Μάρτυρας είναι ο Λεωνίδας, ο βασιλιάς της Σπάρτης,
που μέγα στολίδι άφησε πίσω του την αρετή και δόξα αιώνια.

Και η σύγχρονη ποιητική δημιουργία έχει εμπνευστεί από τη μάχη των Θερμοπυλών. Τα πιο γνωστά είναι βέβαια δύο ποιήματα του Κωνσταντίνου Καβάφη: «**Θερμοπύλες**» και «**Δημάρατος**».

Θερμοπύλες

Τιμή σ' εκείνους όπου στην ζωή των
ώρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτέ από το χρέος μη κινούντες·
δίκαιοι κ' ίσοι σ' όλες των τες πράξεις,
αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία·
γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν
είναι πτωχοί, πάλ' εις μικρόν γενναίοι,
πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε·
πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες,
πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους.

Και περισσότερη τιμή τούς πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κ' οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.

Ο Δημάρατος

Το θέμα, ο Χαρακτήρ του Δημαράτου,
που τον επρότεινε ο Πορφύριος, εν συνομιλία,
έτσι το εξέφρασεν ο νέος σοφιστής
(σκοπεύοντας, μετά, ρητορικώς να το αναπτύξει).

«Πρώτα του βασιλέως Δαρείου, κ' έπειτα
του βασιλέως Ξέρξη ο αυλικός·
και τώρα με τον Ξέρξη και το στράτευμά του,
νά επί τέλους θα δικαιωθεί ο Δημάρατος.

»Μεγάλη αδικία τον έγινε.

Ή τ α ν του Αρίστωνος ο υιός. Αναίσχυντα
εδωροδόκησαν οι εχθροί του το μαντεϊόν.
Και δεν τους έφθασε που τον εστέρησαν την βασιλεία,
αλλ' όταν πια υπέκυψε, και το απεφάσισε
να ζήσει μ' εγκαρτέρησιν ως ιδιώτης,
έπρεπ' εμπρός και στον λαό να τον προσβάλουν,
έπρεπε δημοσία να τον ταπεινώσουν στην γιορτή.

»Οθεν τον Ξέρξη με πολύν ζήλον υπηρετεί.
Με τον μεγάλο Περσικό στρατό,
κι αυτός στην Σπάρτη θα ξαναγουρίσει·
και βασιλεύς σαν πριν, πώς θα τον διώξει
αμέσως, πώς θα τον εξευτελίσει
εκείνον τον ραδιούργον Λεωτυχίδα.

»Κ' η μέρες του περνούν γεμάτες μέριμνα·
να δίδει συμβουλές στους Πέρσας, να τους εξηγεί
το πώς να κάμουν για να κατακτήσουν την Ελλάδα.

»Πολλές φροντίδες, πολλή σκέψις και για τούτο
είν' έτσι ανιαρές του Δημαράτου η μέρες·
πολλές φροντίδες, πολλή σκέψις και για τούτο
καμιά στιγμή χαράς δεν έχει ο Δημάρατος·
γιατί χαρά δεν είν' αυτό που αισθάνεται
(δεν είναι· δεν το παραδέχεται·
πώς να το πει χαρά; εκορυφώθ' η δυστυχία του)
όταν τα πράγματα τον δείχνουν φανερά
που οι Έλληνες θα βγούνε νικηταί.»

Πολλά έργα και της σύγχρονης λογοτεχνικής παραγωγής αντλούν το θέμα τους από τα γεγονότα των Θερμοπυλών. Αν αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιους τίτλους:

1. «Οι πύλες της φωτιάς» του [Στίβεν Πρέσφιλντ](#).
2. «Η αληθινή ιστορία της Σπάρτης και της μάχης των Θερμοπυλών» του Μαλί.
3. «Η μάχη των Θερμοπυλών» του Ρούπερτ Μάθιους.
4. «Η ασπίδα της Σπάρτης» του Βαλέριο [Μάσιμο](#) Μανφρέντι.
5. «Οι Σπαρτιάτες» του Πολ Κάρτλετζ.
6. «Θέλω γην και ύδωρ», του Χούλιο Μουρίγιο Γιέρδα
7. «Οι τριακόσιοι πολεμιστές», του Αντρέα Φρεντιάνι
8. «Ο Λεωνίδας ο Βασιλιάς της Σπάρτης», της Νίκης Σπυροπούλου.
9. «Το δόρυ της θεάς Αφαιάς», του Αναστάσιου Καραγιάννη.
10. «Ματωμένες ασπίδες», του Πολύκαρπου Παριορίτσα.

Ας δούμε τέλος κάποιες παροιμιώδεις φράσεις που σχετίζονται με περιστατικά σχετικά με τη μάχη.

Ο Πλούταρχος λοιπόν, στο έργο *Λακωνικών Αποφθέγματα*, αναφέρει ότι ο Λεωνίδας, όταν ρωτήθηκε από τη σύζυγο του, Γοργώ, τι πρέπει να κάνει αν δεν επιστρέψει, εκείνος απάντησε: «*ἄγαθὸν γαμεῖν καὶ ἄγαθὰ τίκτειν*» (= Παντρέψου ένα γενναίο άνδρα και γέννησε γενναία παιδιά).

Ο Πλούταρχος, αναφέρεται επίσης στην επίσκεψη των Περσών στη Σπάρτη πριν τη μάχη, όταν πρόσφεραν στον Λεωνίδα τη διοίκηση της Ελλάδος. Ο Σπαρτιάτης βασιλιάς απάντησε ότι προτιμά να πεθάνει για τους Έλληνες παρά να γίνει ο απόλυτος διοικητής τους. Αργότερα οι Πέρσες ζήτησαν την υποταγή των Ελλήνων και τότε ο Λεωνίδας απάντησε το περίφημο «*Μολών λαβέ*». Γνωστό είναι και το παράδειγμα του Διηνέκη, ο οποίος όταν οι Πέρσες απείλησαν ότι θα κρύψουν τον ήλιο με τα βέλη τους, απάντησε «*καλύτερα, θα πολεμήσουμε υπό σκιάν*».

Κλείνουμε με τη φράση εκείνη η οποία θα λέγαμε πως ερμηνεύει - με όλη της την απλότητα - τον ηρωισμό και την αυτοθυσία των Σπαρτιατών πολεμιστών, έτσι όπως φανερώθηκε μέσα από την αυτοθυσία που επέδειξαν στο πεδίο της μάχης.

Η σπαρτιάτισσα μάνα παραδίδοντας την ασπίδα στον πολεμιστή γιο της του έλεγε:

Ἦταν ἡ ἐπί τας.

δηλαδή

Να επιστρέψεις ἡ νικητής με την ασπίδα στο χέρι ἡ νεκρός πάνω στην ασπίδα

Πηγή έμπνευσης για την τέχνη

Μεγάλη ήταν η απήχηση της Μάχης και στην τέχνη διαχρονικά και μέχρι τις μέρες μας. Έργα της γλυπτικής και της ζωγραφικής, θεατρικές και κινηματογραφικές παραγωγές, μουσικά έργα έχουν ως πηγή έμπνευσης την ιστορική αυτή μάχη.

Διάσημος είναι ο ζωγραφικός πίνακας του **Ζακ-Λουί Νταβίντ «Ο Λεωνίδας στις Θερμοπόλες»**. Ο Ζακ-Λουί Νταβίντ (Παρίσι, 30 Αυγούστου 1748 - Βρυξέλλες, 29 Δεκεμβρίου 1825) ήταν Γάλλος ζωγράφος που ακολουθούσε τη νεοκλασική τεχνοτροπία. Υπήρξε δραστήριος καλλιτεχνικά κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης, την οποία και υποστήριζε. Ένα από τα πιο διάσημα έργα του αυτής της περιόδου είναι «*Ο Θάνατος του Μαρά*», έργο που φιλοτέχνησε το 1793.

Το 1797 ο Νταβίντ γνωρίζει το Ναπολέοντα. Από το 1799 έως το 1815 γίνεται ο επίσημος ζωγράφος του, απεικονίζοντας τη ζωή του σε διάφορα έργα όπως «*Η Στέψη του Ναπολέοντα και της Ζοζεφίνας*».

Από έναν βασικό πρωταγωνιστή της Μάχης είναι εμπνευσμένος και ο πίνακας «**Ο Εφιάλτης**» του **Χένρυ Φιούζελι**. Ο Φιούζελι (Ζυρίχη 1741 – Λονδίνο 1825), ήταν Αγγλοελβετός ζωγράφος, χαράκτης, σχεδιαστής και κριτικός της τέχνης. «*Η Μάχη των Θερμοπολών*» του Μάσσιμο Ταπαρέλι ντ' Ατζέλιο είναι ένα ακόμη έργο που αναπαριστά στιγμιότυπο από το πεδίο της Μάχης.

Πολύ ενδιαφέροντες πίνακες με αναφορές στη Μάχη του Μαραθώνα παρουσιάστηκαν στο κοινό στα πλαίσια έκθεσης του Συλλόγου Καλλιτεχνών Εικαστικών Τεχνών Κεντρικής Ελλάδας με αφορμή τη συμπλήρωση 2500 χρόνων από τη Μάχη. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε κάποιους από αυτούς:

- **«Η ταν ή επί τας» του Κώστα Αδάμου.** Ο καλλιτέχνης γεννήθηκε στην Κρύα Βρύση Καλαμπάκας το 1961. Σπούδασε στην Κρατική Σχολή Διακοσμητικής Επίπλου και Ευλογλυπτικής. Έργα του ανήκουν και εκτίθενται, μεταξύ άλλων, και στη Θεολογική και Ιστορική Πινακοθήκη της Ιεράς Μονής Μεγάλου Μετεώρου.
- **«300 ψυχές» του Δημήτριου Σιδερά.** Γεννήθηκε το 1956 στην ακριτική Ορεστιάδα. Μεγάλωσε και σπούδασε στην Τασκένδη. Αποφοίτησε από την Σχολή Καλών Τεχνών το 1976.
- **«Πρόβα στο θάνατο» του Γιάννου Παρδάλη.**

Όμως, εκτός από ζωγραφικά, υπάρχουν και έργα χαρακτηριστικής εμπνευσμένα σχετικά με το ιστορικό γεγονός, όπως για παράδειγμα το **«Θερμοπύλες, το μνημείο των Σπαρτιατών»** σε σχέδιο E.D. Clarke και χάραξη Letitia Byrne.

Η γλυπτική έχει επίσης να παρουσιάσει αξιόλογα έργα με πρώτο και διασημότερο το **Μνημείο του Λεωνίδα στις Θερμοπύλες**. Αναπαριστά πάνοπλο τον Λεωνίδα και στήθηκε απέναντι από τον ιστορικό λόφο του Κολωνού στη δεκαετία του 1950, με δαπάνες των ομογενών της Αμερικής, σε σχέδιο Β. Φαληρέως.

Το μνημείο ανεγέρθηκε σε ανάμνηση της μάχης των Θερμοπυλών στην κεντρική πύλη του περάσματος, όπου διεξήχθη η τελική φάση της μάχης, όπως μαρτυρείται από την συσσώρευση σιδερένιων και χάλκινων λογχών του 5ου αιώνα π.Χ. στους πρόποδες του υψώματος.

Κάτω απ' το μνημείο φαίνεται η φράση **«Μολών λαβέ»**. Αριστερά του μνημείου, υπάρχει ένα μαρμάρινο άγαλμα που αναπαριστά τον Ευρώτα ποταμό, ενώ το μαρμάρινο άγαλμα που βρίσκεται στα δεξιά αναπαριστά την οροσειρά του Ταύγετου.

Το 1997, η Ελληνική Πολιτεία αποφάσισε να στήσει ακόμα ένα μνημείο προς τιμή των 700 Θεσπιέων, που με αρχηγό τον Δημόφιλο του Διαδρόμου έδωσαν την τελευταία τους πνοή μαζί με τους Σπαρτιάτες. Ο συμβολισμός του μνημείου έχει ως εξής:

- **Ακέφαλη ανδρική προτομή:** Ανώνυμη εθελουσία εισφορά των 700 Θεσπιέων για την ελευθερία.
- **Προτεταμένα στήθη:** Αγώνα, ανδρεία, δύναμη, γενναιότητα θάρρος.
- **Φτερό τσακισμένο:** Εκούσια θυσία και θάνατος.
- **Ανασηκωμένο φτερό:** Νίκη, δόξα, ψυχή, πνεύμα και την ελευθερία.
- **Γυμνό κορμί:** Έρωτας, που ήταν Θεός των Θεσπιών, Θεός της δημιουργίας, της ομορφιάς και της ζωής.

Σε υπαίθριο χώρο στο Πειραιά έχει στηθεί **Ανδριάντας του Θεμιστοκλή**, έργο του γλύπτη Νικόλα σε δωρεά του Ιωάννη Αλεξάνδρου Μελετόπουλου.

Έργο της σύγχρονης γλυπτικής είναι και ο **«Δημόφιλος ο Θεσπιεύς» του Ξενοφώντα Μελισσάρη**. Ο Δημόφιλος, γιος του Διαδρόμου, από την πόλη Θεσπιές ήταν ο ανώτατος διοικητής των

700 Θεσπιέων που έμειναν στο πλευρό των 300 Σπαρτιατών στις Θερμοπύλες το 480 π.Χ., όταν τους κύκλωσαν οι Πέρσες.

Τέλος, ο τόπος καταγωγής του βασιλιά Λεωνίδα, η Σπάρτη, φιλοξενεί άγαλμά του που στήθηκε το 1968 για να τιμήσει τον αρχαίο βασιλιά που πέθανε ηρωικά μαχόμενος στη μάχη των Θερμοπυλών.

Πηγή έμπνευσης υπήρξε η ιστορική Μάχη και για την 7^η τέχνη, τον κινηματογράφο, και μάλιστα από αρκετά νωρίς. Το έργο «**Οι 300 Σπαρτιάτες**» είναι μια ταινία του 1962 για τη μάχη των Θερμοπυλών σε σκηνοθεσία του Ρούντολφ Ματέ (Rudolph Maté). Τα γυρίσματα, σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, έγιναν στο χωριό Περαχώρα στην Πελοπόννησο.

Η πιο γνωστή βέβαια – και πιο πρόσφατη - παραγωγή είναι οι «**300**». Αμερικάνικη ταινία δράσης του 2007, βασισμένη στο ομώνυμο κόμικ του Φρανκ Μίλλερ και στην μάχη των Θερμοπυλών. Σκηνοθέτης της ταινίας ήταν ο Ζακ Σνάιντερ και πρωταγωνιστές οι Τζέραρντ Μπάτλερ ως Λεωνίδας, βασιλιάς της Σπάρτης και Λένα Χέαντν ως βασίλισσα της Σπάρτης.

Με αφορμή τη συγκεκριμένη ταινία γυρίστηκαν στη συνέχεια διάφορες παρωδίες με πιο γνωστή το «**Meet the Spartans**» ή «**Σπαρτιάτες για κλάματα**» στην ελληνική απόδοση του τίτλου, με κεντρικό θέμα την ταινία «300», αλλά και πολλά άλλα όπως σειρές τηλεόρασης, διάσημα πρόσωπα και καταστάσεις.

Ανάλογη απόπειρα έγινε και με την ταινία «**United 300**» του σκηνοθέτη Άντυ Σινιορέ (Andy Signore). Η ταινία είναι για τους 300 Σπαρτιάτες υπερασπιστές των επιβατών ενός αεροσκάφους από γερμανούς τρομοκράτες. Οι Σπαρτιάτες αμύνθηκαν για να εμποδίσουν την είσοδο των τρομοκρατών στο πιλοτήριο του αεροπλάνου σε αντιστοιχία του πώς οι Σπαρτιάτες στους «300» υπερασπίστηκαν το στενό πέρασμα των Θερμοπυλών.

Όσον αφορά στην αναπαραγωγή της μάχης στο θέατρο να αναφέρουμε το θεατρικό έργο "**Pausanias**" (1696) των Άγγλων Τόμας Σάουθερν και Χένρυ Περσέλ, καθώς και το έργο "**Combat des Thermopyles**" (1794) που παίχτηκε στην Γαλλία. Επίσης, την τραγωδία "**Leonidas**" (1825) του Γάλλου ποιητή και συγγραφέα Μισέλ Πισά.

Ο **Φράνκ Μίλλερ** είναι ένας Αμερικάνος δημιουργός κόμικς και σκηνοθέτης. Τα έργα του είναι εμπνευσμένα από το κίνημα του "φιλμ νουάρ". Είναι ένας από τους πιο αναγνωρισμένους και δημοφιλείς δημιουργούς κόμικς και έχει επηρεάσει όσο λίγοι τον σύγχρονο κόσμο των κόμικς. Σ' αυτόν ανήκει και η πατρότητα του **κόμικς «300»**, όπου περιγράφεται η μάχη των Θερμοπυλών από τον μοναδικό επιζήσαντα Σπαρτιάτη.

Κλείνοντας, και όσον αφορά στο κομμάτι της μουσικής αναπαραγωγής της μάχης, να αναφερθούμε στη μελοποίηση του ποιήματος του Κωνσταντίνου Καβάφη «**Θερμοπύλες**» από τον Γιάννη Πετρίτση σε ερμηνεία Αλέξανδρου Χατζή.

Η μάχη των Θερμοπυλών που αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για λογοτεχνική και καλλιτεχνική αναζήτηση, στάθηκε αφορμή δημιουργίας και για εμάς τους ίδιους. Με σεβασμό προς τους εμπνευστές

τόσο σπουδαίων έργων, «μπήκαμε στον πειρασμό» να γίνουμε και εμείς μικροί δημιουργοί. Βιώνοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών και των ανώνυμων στρατιωτών, σχεδιάσαμε τις σελίδες των ημερολογίων ενός Πέρση και ενός Σπαρτιάτη πολεμιστή.

Συμπεράσματα

A) Σκοποί της εργασίας ήταν οι ακόλουθοι:

- i.** Εξοικείωση των μαθητών με την τοπική ιστορία.
- ii.** Κατανόηση της σπουδαιότητας της μάχης των Θερμοπυλών, μηνύματα που μεταφέρει (αυταπάρνηση, αυτοθυσία)
- iii.** Επίδραση του υπό μελέτη ιστορικού γεγονότος στην τέχνη και τη λογοτεχνία.

B) Οι στόχοι που επετεύχθησαν έχουν ως εξής:

- i.** Γνώση του ιστορικού γεγονότος, εμβάθυνση στις ιδέες που απηχεί.
- ii.** Χρήση των ΤΠΕ στη συλλογή πληροφοριών.
- iii.** Γνώση μεθόδων ιστορικής έρευνας.
- iv.** Κατανόηση του ιστορικού γεγονότος ως πηγή έμπνευσης για την τέχνη και τη λογοτεχνία.
- v.** Εξοικείωση με τις διάφορες μορφές τέχνης.
- vi.** Ανάπτυξη της συνεργατικότητας, της ομαδικότητας, της κριτικής ικανότητας και της αυτενέργειας.

Γ) Οι προοπτικές για αξιοποίηση της αποκτηθείσης εμπειρίας μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

- i.** Κίνητρο για περαιτέρω μελέτη και έρευνα του συγκεκριμένου ιστορικού γεγονότος και των παραμέτρων του.
- ii.** Βαθύτερη και ουσιαστικότερη ενασχόληση και με άλλες περιόδους της τοπικής ιστορίας.
- iii.** Προώθηση και μετάδοση των μηνυμάτων στην τοπική κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ιστορία Ηροδότου, Βιβλίο Ζ', Πολύμνια
2. Πλούταρχος, *Αποφθέγματα Λακωνικά*, 11
3. Δεσποτόπουλος, Αλέξανδρος (1971). "*Η Μάχη των Θερμοπυλών*" στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος Β', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα, σελ. 323-327
4. Paul Cartledge, *Θερμοπύλες, Η μάχη που άλλαξε τον κόσμο*, Λιβάνης - Νέα Σύνορα, Αθήνα 2008

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

<http://el.wikipedia.org>

<http://odysseus.culture.gr>

<http://www.ime.gr>

http://fthiotikos-tymfristos.blogspot.gr/2012/09/blog-post_9.html